

**Εξέταση απαιτήσεως συνδρομής των Ε.Δ.
στην Εσωτερική Ασφάλεια της Χώρας.
-Μελέτες Περιπτώσεων-**

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2018

Υπεύθυνος Ερευνητής: Κύργος Ζήσης

Επιβλέπων Έρευνας: Κωνσταντίνος Γ. Κουκούτσης, M.Sc.

Αυτή η σελίδα αφέθηκε σκόπιμα

«ΚΕΝΗ»

Πρόλογος

Η εργασία αυτή αποτελεί συνέχεια της έρευνας αναφορικά με τη σχέση των Ενόπλων Δυνάμεων και της εσωτερικής ασφάλειας. Συγκεκριμένα, σε αυτό το μέρος της εργασίας αναλύονται ιστορικές περιπτώσεις από την Νέα Ελληνικά Ιστορία, κατά τις οποίες οι Ένοπλες Δυνάμεις είχαν κληθεί να αντιμετωπίσουν απειλές της εσωτερικής ασφάλειας.

Σκοπός είναι να αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο έδρασαν, τόσο οι Ένοπλες Δυνάμεις, όσο και οι κυβερνήσεις, προκειμένου να καταστήσουν νόμιμη την οποιαδήποτε ενέργεια του στρατού. Η ιδιαίτερη έμφαση στην νομοθεσία δίνεται καθότι είναι ίσως η δυσκολότερη τροχοπέδη που μπορεί να συναντήσει μια κυβέρνηση όταν απαιτηθεί να ζητήσει την συνδρομή των τριών κλάδων.

Ζήσης Κύργος

Σπουδαστής εξειδικευμένων οικονομικών επιστημών, ερευνητής (μη μέλος) του ΕΛΙΣΜΕ με ερευνητικά ενδιαφέροντα στον οικονομικό τομέα και τον τομέα της εσωτερικής εθνικής ασφάλειας. Γνώστης της αγγλικής γλώσσας σε επαγγελματικό και της γερμανικής σε βασικό επίπεδο.

zis.kyrgos@gmail.com

1. Εισαγωγή

Ως εσωτερική ασφάλεια, ορίζεται η διατήρηση της ειρήνης, της ασφάλειας και των νόμων εντός των συνόρων της επικράτειας ενός κράτους.¹

1.1 Επιλογή περιπτώσεων

Το ιστορικό εύρος των περιπτώσεων οι οποίες επιλέχθηκαν προς ανάλυση είναι αυτό της νέας ελληνικής ιστορίας. Όλες οι περιπτώσεις αφορούν συνδρομή των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων στην εσωτερική ασφάλεια της χώρας.

Συγκεκριμένα, ως χρονολογική αφετηρία επιλέχθηκε το έτος 1833. Το παραπάνω κριτήριο επιλέχθηκε καθότι σε αυτή τη χρονική στιγμή υπήρξε η ίδρυση της Ελληνικής Χωροφυλακής². Υπάρχει επομένως ένας σαφής διαχωρισμός μεταξύ των Ενόπλων Δυνάμεων και ενός σώματος το οποίο είναι επιφορτισμένο με αστυνομικά καθήκοντα. Αξίζει βεβαίως να αναφερθεί ότι αρχικά η Χωροφυλακή ήταν άμεσα συνδεδεμένη με το στρατό, καθότι στον ορισμό της ιδρυτικής νομοθεσίας αναφερόταν πως η Χωροφυλακή ήταν Σώμα συμπληρωματικό του στρατού, υποκείμενο στους στρατιωτικούς Κανονισμούς και Νόμους³.

Η επιλογή των περιπτώσεων έγινε κυρίως βάσει της διαθεσιμότητας των πηγών οι οποίες παρουσιάζουν πληροφορίες σχετιζόμενες με το προς εξέταση θέμα. Πέραν της διαθεσιμότητας των πηγών, έγινε προσπάθεια να αναφερθούν και να ερευνηθούν περιπτώσεις οι οποίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον λόγω της μοναδικότητάς τους, αλλά και περιπτώσεις οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα συνδρομής των Ε.Δ. στην εσωτερική ασφάλεια.

Στο τέλος της εργασίας γίνεται ανάλυση για το πώς θα μπορούσαν να επέμβουν οι Ένοπλες Δυνάμεις σε μία σύγχρονη περίπτωση συνδρομής. Η ανάλυση επικεντρώνεται κυρίως στο νομικό πλαίσιο, καθότι τα μέσα και οι αποστολές αναλύθηκαν εκτενώς στο προηγούμενο μέρος της έρευνας.

---

¹ Για μία ανάλυση των βασικών εννοιών της εσωτερικής ασφάλειας βλέπε κεφ. 1 «Εισαγωγή» της εργασίας «Εξέταση Απαιτήσεως Συνδρομής των Ε.Δ. στην Εσωτερική Ασφάλεια της Χώρας – Νομική Προσέγγιση».

² Σύμφωνα με το Βασιλικό Διάταγμα της 3ης Ιουνίου 1833 «Περί σχηματισμού της Χωροφυλακής», Φ.Ε.Κ. 21 .

³ Βλέπε «Η Χωροφυλακή, η Εθνοφυλακή και η Εθνοφρουρά στην Μετακατοχική Ελλάδα, 1944 – 1949 – Διδακτορική Διατριβή»

1.2 Μεθοδολογία ανάλυσης περιπτώσεων

Κάθε περίπτωση εξετάζεται σύμφωνα με τη θεωρία η οποία αναπτύχθηκε στην προηγούμενη εργασία ως προς τα ακόλουθα:

- Το ιστορικό υπόβαθρο της περίπτωσης.
- Το σκοπό της παρέμβασης και συγκεκριμένα το είδος της απειλής την οποία κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν:
  - Ένοπλες εξεγέρσεις.
  - Βίαιες διαδηλώσεις.
  - Αυτονομιστικά κινήματα.
  - Τρομοκρατία.
  - Βαριά εξοπλισμένο οργανωμένο έγκλημα.
- Τις αποστολές οι οποίες έλαβαν χώρα και τον τρόπο με τον οποίο αυτές εκτελέστηκαν, όπως για παράδειγμα:
  - Προστασία ατόμων και περιουσιών.
  - Αποτροπή κλιμάκωσης βίαιων επεισοδίων.
  - Τήρηση έννομης τάξης.
  - Απομάκρυνση αμάχων.
  - Αντιμετώπιση ένοπλων ταραχών.
  - Τα χρησιμοποιηθέντα μέσα.
  - Τη συνολική χρησιμοποιηθείσα δύναμη (όπου αυτή η πληροφορία είναι διαθέσιμη).
- Το νομικό πλαίσιο το οποίο επικαλέσθηκε η εκάστοτε κυβέρνηση της χώρας προκειμένου να προκαλέσει την επέμβαση των Ενόπλων Δυνάμεων, καθώς και τα νομοθετήματα τα οποία παράχθηκαν προκειμένου να πραγματοποιηθεί η επέμβαση.

2. Μέτρα κατά της ληστείας – 1870

Η πρακτική της ληστείας παρουσιάζεται στην Ελλάδα με τη γνωστή της μορφή περί το έτος 1833. Οργανωμένες συμμορίες ληστών παραμόνευαν σε σημεία κατάλληλα για ενέδρες, όπως στενωπούς, και αιφνιδίαζαν τους διαβάτες, απογυμνώνοντάς τους από οτιδήποτε πολύτιμο⁴. Στη συνέχεια, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ληστές μπορεί να αιχμαλώτιζαν τα θύματά τους και να ζητούσαν λύτρα για την απελευθέρωσή τους⁵.

Από το έτος 1870 και έπειτα, υπήρξε γενική κινητοποίηση των Ε.Δ. για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ληστείας στην Ελλάδα. Αυτή η μεγάλη χρονική διαφορά μεταξύ της εμφάνισης και της προσπάθειας ουσιαστικής αντιμετώπισης της ληστείας υπήρξε καθότι σε πολλές περιπτώσεις οι ληστές συνεργάζονταν με πολιτικούς παράγοντες. Αφορμή της κινητοποίησης αυτής, στάθηκε το επεισόδιο στο Δήλεσι⁶.

2.1 Ιστορικό

Το επεισόδιο αυτό, αφορά την απαγωγή μια ομάδας ξένων περιηγητών από μία ομάδα ληστών με αρχηγό τον Τάκο Αρβανιτάκη την 30η Μαρτίου/11η Απριλίου 1870. Η απαγωγή πραγματοποιήθηκε καθώς οι περιηγητές επέστρεφαν από τον Μαραθώνα, κοντά στο Πικέρμι⁷. Οι απαγωγείς έθεσαν τα αιτήματα για την απελευθέρωση των απαχθέντων στην κυβέρνηση Ζαΐμη⁸, η οποία δεν δέχθηκε να τα ικανοποιήσει καθότι ένα από αυτά ήταν η χορήγηση σε αυτούς γενικής αμνηστίας. Το παραπάνω ερχόταν σε σύγκρουση με το Σύνταγμα. Συγκεκριμένα, το άρθρο 6 του Συντάγματος του 1864 το οποίο ίσχυε τότε προέβλεπε ότι αμνηστία μπορούσε να δοθεί μόνο για πολιτικά εγκλήματα.

⁴ Βλέπε Πάχη Ο. «Το Φαινόμενο της Ληστείας στην Ελλάδα (1833-1933)»

⁵ Βλέπε Μηχανή του Χρόνου – Η σφαγή στο Δήλεσι.

⁶ Παραθαλάσσια κωμόπολη της Βοιωτίας.

⁷ Οικισμός της ανατολικής Αττικής.

⁸ Η κυβέρνηση του Θρασύβουλου Ζαΐμη ανέλαβε την εξουσία την 25η Ιανουαρίου 1896 και οδηγήθηκε σε πτώση την 9η Ιουλίου 1870. Το περιστατικό στο Δήλεσι θεωρείται σημαντικότετος παράγοντας της πτώσης της κυβερνήσεως.

Το επεισόδιο έληξε όταν, σε μία προσπάθεια των ληστών να κινηθούν προς τη μεθόριο και μετέπειτα να διαφύγουν προς την Τουρκία, υπήρξε σύγκρουση με ένα στρατιωτικό απόσπασμα κοντά στο Δήλεσι. Η κυβέρνηση είχε πρωτίτερα αποστείλει στρατιωτικά αποσπάσματα στη Βοιωτία και στη Μεγαρίδα, ούτως ώστε να εμποδίσει την πορεία των ληστών προς τη Φθιώτιδα και από εκεί προς τη Θεσσαλία⁹. Από τη σύγκρουση φονεύθηκαν όλοι οι αιχμάλωτοι και σκοτώθηκαν, ή συλλήφθηκαν οι περισσότεροι από τους ληστές, ενώ ορισμένοι εξ αυτών κατάφεραν να διαφύγουν. Από την πλευρά του αποσπάσματος υπήρξαν δέκα νεκροί στρατιώτες¹⁰.

Το παραπάνω επεισόδιο προκάλεσε τη διεθνή κατακραυγή εναντίων της Ελλάδος, λόγω του ότι οι νεκροί ήταν υπήκοοι ξένων κρατών. Αυτό συντέλεσε στην πτώση της κυβέρνησης Ζαΐμη, όμως ώθησε την μετέπειτα κυβέρνηση Αλέξανδρου Κουμουνδούρου να λάβει αυστηρά μέτρα για την καταπολέμηση της ληστείας, τα οποία συμπεριελάμβαναν και τη συμμετοχή των Ε.Δ.¹¹

Ως αίτια της εσωτερικής απειλής της ληστείας, θεωρούνται οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της περιόδου. Συγκεκριμένα, μεγάλος αριθμός των χωρικών δεν διέθεταν δικά τους κτήματα, ενώ μεγάλες εκτάσεις γης της υπαίθρου παρέμεναν ακαλλιέργητες. Ακόμη, οι ληστές χρησιμοποιούνταν σε αρκετές περιπτώσεις από τις τοπικές αρχές. Οι εξωτερικές συγκρούσεις της Ελλάδος συντέλεσαν επίσης σε μεγάλο βαθμό στο να υπάρξει αύξηση της ληστείας. Όλοι οι παραπάνω λόγοι ωθούσαν ένα σημαντικό αριθμό ατόμων στη ληστεία για να καταφέρει να εξασφαλίσει τα προς το ζην. Το φαινόμενο των ληστοσυμμοριών δεν εξαλείφθηκε πλήρως παρά εξήντα χρόνια αργότερα, τη δεκαετία του 1930, παρότι υπήρξαν πολλές προσπάθειες από τις κυβερνήσεις για την καταπολέμησή της¹².

⁹ Βλέπε «Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδος», σελ. 303-306.

¹⁰ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΓ, Νεότερος Ελληνισμός από 1833 έως 1881», σελ.306 - 310.

¹¹ Η κυβέρνηση του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου δεν ανέλαβε αμέσως την εξουσία αλλά μεσολάβησε η κυβέρνηση του Επαμεινώνδα Δεληγεώργη, η θητεία της οποίας διήρκησε από την 9η Ιουλίου μέχρι και την 3η Δεκεμβρίου.

¹² Βλέπε «Η σφαγή στο Δήλεσι, Αγγλοκρατία και ληστοκρατία».

2.2 Γενική Αποστολή

Οι Ένοπλες Δυνάμεις, στα πλαίσια της καταστολής της ληστείας, κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν την απειλή του οργανωμένου εγκλήματος. Συγκεκριμένα κλήθηκαν να συνδράμουν τις αστυνομικές δυνάμεις στη δίωξη των ληστών και στη σύλληψη ή τη θανάτωσή τους. Οι αποστολές τις οποίες εκτέλεσαν ήταν αυτές της τήρησης της έννομης τάξης, της συλλήψεως και της διώξεως των ληστών και, τέλος, της προστασίας ατόμων και περιουσιών.

Εικόνα: Αναπαράσταση της δίκης των συλληφθέντων ληστών (Πηγή: www.tvxs.gr)

2.3 Εμπλοκή μέσων και δυνάμεων

Όσον αφορά τη χρησιμοποιούμενη δύναμη, γνωρίζουμε ότι ήταν πεζοπόρα τμήματα, με πιθανή συμμετοχή ορισμένων δυνάμεων του ιππικού, όμως δεν υπάρχει λεπτομερής καταγραφή του αριθμού του προσωπικού που διατέθηκε για το σκοπό αυτό.

Ακόμη, δεν αναφέρεται το είδος των χρησιμοποιούμενων μέσων. Παρόλα αυτά, μπορούμε να υποθέσουμε ότι δεν θα έπρεπε να έχει γίνει χρήση βαρέων όπλων, λόγω του εξοπλισμού τον οποίο διέθετε τότε ο Ελληνικός Στρατός, καθώς και του γεγονότος ότι υπήρχαν όμηροι

οι οποίοι έπρεπε να διασωθούν. Επομένως ο εξοπλισμός θα πρέπει να είχε περιοριστεί στον τυπικό οπλισμό του τότε ελληνικού πεζικού.

2.4 Νομικές Ρυθμίσεις

Για την καταπολέμηση της ληστείας η κυβέρνηση του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου ψήφισε έναν αριθμό νόμων, με κυριότερο εξ αυτών το νόμο ΤΟΔ' «Περί καταδίωξης της Ληστείας».

Συγκεκριμένα, ο νόμος προέβλεπε¹³ πως οποιοσδήποτε πολίτης ηλικίας από 20 έως 50 ετών καλούνταν από τη δημοτική αρχή στην οποία ανήκε, όφειλε να υπηρετήσει σε τοπικό στρατιωτικό απόσπασμα προς καταδίωξη ληστών εντός των ορίων του δήμου για τρεις ημέρες κάθε μήνα κατ' ανώτερο. Η μη προσέλευση για υπηρεσία τιμωρούνταν με χρηματικό πρόστιμο.

Ακόμη, προβλέπονταν (βάσει Βασιλικού Διατάγματος) η σύσταση μόνιμων στρατιωτικών σταθμών για το στρατωνισμό των διωκτικών δυνάμεων. Βάσει του παραπάνω διατάγματος θα καθορίζονταν ο αριθμός, η θέση και η ακριβής τοποθεσία αυτών των σταθμών. Επίσης, θεσπίστηκε η ηθική αμοιβή της προβίβασης των στρατιωτικών οι οποίοι αποδεδειγμένα άριστευσαν, σκοτώνοντας ή συλλαμβάνοντας επικηρυγμένο ληστή, εφόσον υπήρχε κενή θέση για τον αντίστοιχο βαθμό στον οργανικό σχεδιασμό του στρατού.

Ο μόνος περιορισμός ο οποίος έθετε ο νόμος στη δράση των στρατιωτικών αποσπασμάτων, ήταν ότι οι ενέδρες και οι καταδιώξεις δεν θα έπρεπε να λαμβάνουν χώρα εντός οικισμών. Ακόμη, οι κινήσεις τους εντός των οικισμών επίσης απαγορεύονταν.

Ο νόμος προέβλεπε μια διάρκεια εφαρμογής τεσσάρων ετών, με το πέρας των οποίων έπαυε η ισχύς του. Επομένως και πάλι βλέπουμε, όπως και σε άλλες περιπτώσεις, πως τα μέτρα εμπλοκής του στρατού και ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων του ήταν αποκλειστικά για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου περιστατικού.

---

¹³ Βλέπε Κεφάλαιον Β' - Ποινάι και αμοιβαί των επί της καταδίωξης της ληστείας - Άρθρο 8 του Νόμου.

3. Ευαγγελικά

Τα Ευαγγελικά ήταν βίαιες συγκρούσεις μεταξύ διαδηλωτών και αστυνομικών και στρατιωτικών δυνάμεων στις αρχές Νοεμβρίου του 1901. Αιτία για τον ερεθισμό και την τελική κινητοποίηση του πλήθους υπήρξε η δημοσίευση των Ευαγγελίων στην ακραία δημοτική γλώσσα¹⁴ από την εφημερίδα "Ακρόπολις"¹⁵.

3.1 Ιστορικό

Οι διαδηλώσεις κατά της μετάφρασης των Ευαγγελίων ξεκίνησαν από την 5η Νοεμβρίου με επιθέσεις των διαδηλωτών εναντίων των γραφείων της "Ακρόπολις" και εναντίων των αστυνομικών οι οποίοι επενέβησαν για να αποτρέψουν την καταστροφή του τυπογραφείου. Ύστερα, οι διαδηλωτές, οι οποίοι αποτελούνταν σε μεγάλο μέρος από φοιτητές, προχώρησαν σε κατάληψη του χώρου του Πολυτεχνείου με τις αστυνομικές δυνάμεις να προσπαθούν να τους απωθήσουν.

Σε συλλαλητήριο το οποίο πραγματοποιήθηκε τρεις ημέρες μετά, την 8η Νοεμβρίου, ενεπλάκησαν και στρατιωτικές δυνάμεις, συγκεκριμένα αγήματα του ναυτικού, τις οποίες είχε αναπτύξει η κυβέρνηση για την αντιμετώπιση των διαδηλωτών¹⁶. Οι στρατιωτικές δυνάμεις αποσύρθηκαν τη νύχτα μεταξύ 8ης και 9ης Νοεμβρίου έπειτα από αίτημα του Βασιλέα Γεωργίου Α', καθότι η παρουσία τους εξαγρίωνε το πλήθος¹⁷. Από πολλούς είχε προταθεί ότι αυτά τα γεγονότα είχαν ως υποκινητές εξωτερικούς παράγοντες και συγκεκριμένα την Γερμανική Πρεσβεία της Αθήνας και ορισμένα σλαβικά στοιχεία με σκοπό την πολιτική αποσταθεροποίηση της χώρας¹⁸.

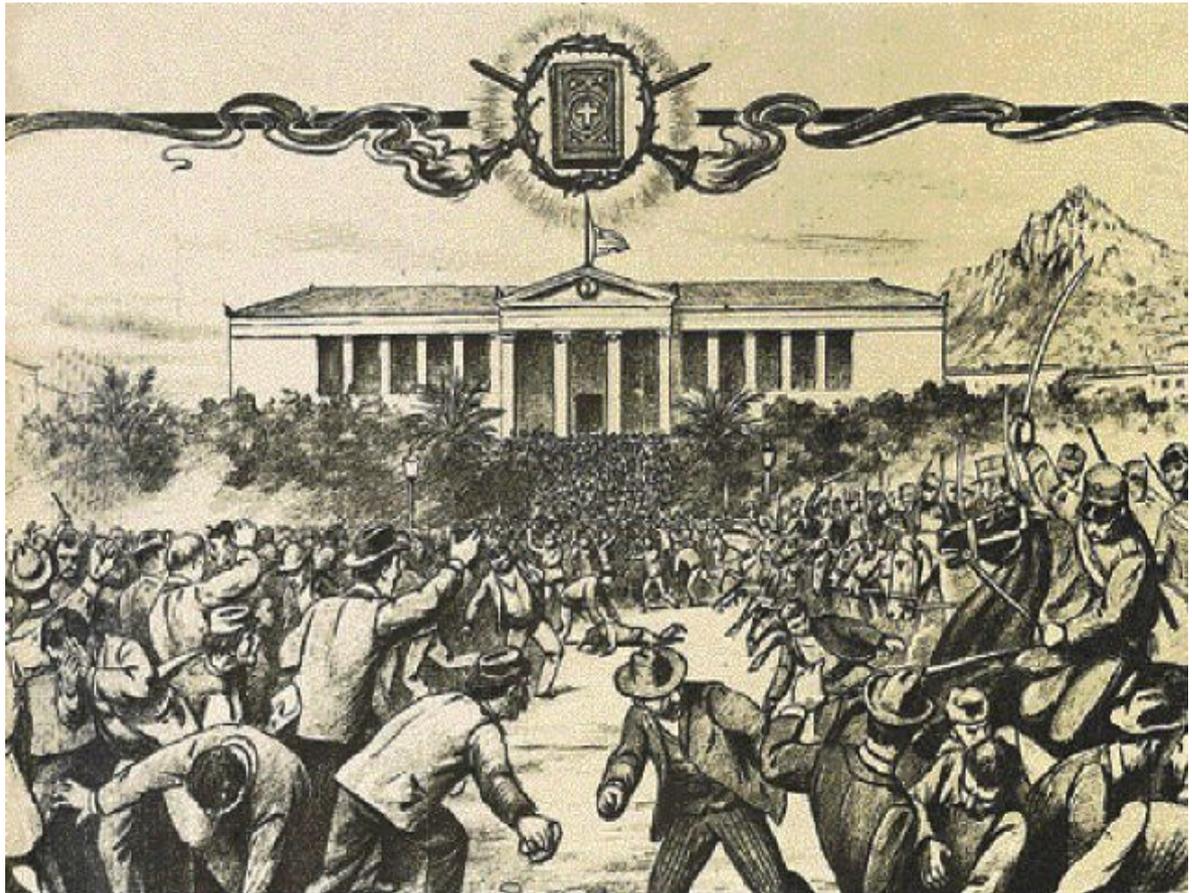
¹⁴ Κίνηση η οποία έγινε από τη Βασίλισσα Όλγα με επιδιωκόμενο σκοπό να τονωθεί το θρησκευτικό αίσθημα των Ελλήνων

¹⁵ Αθηναϊκή ημερήσια εφημερίδα η οποία κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1883.

¹⁶ Βλέπε Παπαρηγόπουλος Κ. et all (1994), «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Τόμος 10^{ος}, σελ. 81-83.

¹⁷ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΔ, Νεότερος Ελληνισμός από 1881 έως 1913», σελ. 174 - 177.

¹⁸ Βλέπε «Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδος», σελ. 30.

Εικόνα: Συγκρούσεις μεταξύ διαδηλωτών και έφιππης αστυνομίας (Πηγή: www.wikipedia.com).

3.2 Αποστολή – Μέσα

Οι στρατιωτικές δυνάμεις κλήθηκαν να συμβάλουν στην διατήρηση της έννομης τάξης και την αποτροπή καταστροφών από την πλευρά των διαδηλωτών. Η επέμβαση έγινε έπειτα από διαταγή του Υπουργού Ναυτικών Βασιλείου Βουδούρη¹⁹. Η επέμβαση έγινε από ένα ναυτικό άγημα το οποίο συγκρούστηκε με τους διαδηλωτές και πυροβόλησε εναντίων του πλήθους. Το βράδυ της ίδια μέρας το άγημα αποχώρησε από την περιοχή των ταραχών²⁰.

¹⁹ 1840 – 1910, επιχειρηματίας και πολιτικός ο οποίος Διετέλεσε Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων και αργότερο Υπουργός Ναυτικών και Στρατιωτικών.

²⁰ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», σελ. 81-84.

4. Κίνημα του 1923

Οι υποκινητές και συμμετέχοντες του Κινήματος του 1923, ή αλλιώς κινήματος Λεοναρδόπουλου – Γαργαλίδη²¹, ήταν διάφορες ομάδες αξιωματικών του στρατού οι οποίες, για τους δικούς τους λόγους η κάθε μία, επιθυμούσαν να ανατραπεί το καθεστώς της Επανάστασης της 11^{ης} Σεπτεμβρίου²².

4.1 Ιστορικό

Το κίνημα εκδηλώθηκε την 21η προς 22α Οκτωβρίου 1923 τα μεσάνυχτα. Το κίνημα εκδηλώθηκε σε όλη την Ελλάδα και με την πρώτη φάση του, όλη η επικράτεια στασίασε με εξαίρεση τις πόλεις της Αθήνας, όπου δεν είχε εκδηλωθεί αρχικά στάση, και των Λάρισας, Θεσσαλονίκης και Ιωαννίνων, όπου η αντίδραση της κυβερνήσεως είχε αποτρέψει τους κινηματίες από το να καταλάβουν τις συγκεκριμένες πόλεις. Αριθμός απόστρατων αξιωματικών²³ οι οποίοι είχαν αναλάβει πολιτική δράση κλήθηκαν ξανά στην ενεργό στρατιωτική δράση για να αντιμετωπίσουν τους κινηματίες. Η κυβέρνηση κήρυξε στρατιωτικό νόμο και τέθηκε απαγόρευση στην κυκλοφορία αριθμού αντιβενιζελικών εφημερίδων. Λόγω της βραδυκινήσιας των κινηματιών η κυβέρνηση κατάφερε να οργανώσει τις δυνάμεις της στην Αθήνα και να τις παρατάξει κατά τρόπο ο οποίος εμπόδιζε την προέλαση των στασιαστών. Μετά την επιτυχή υπεράσπιση της πρωτεύουσας, η κυβέρνηση κατάφερε να καταστείλει το κίνημα^{24 25}.

4.2 Αποστολές – Μέσα

Το σύνολο των Ενόπλων Δυνάμεων οι οποίες παρέμειναν πιστές στην κυβέρνηση των Αθηνών κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τις δυνάμεις των κινηματιών τόσο στο αστικό περιβάλλον όσο και στην ύπαιθρο.

---

²¹ Όπως έγινε γνωστό το κίνημα λόγω των ονομάτων των πρωτεργατών του.

²² Η επανάσταση του στρατού η οποία κηρύχθηκε την 11η Σεπτεμβρίου 1922 μετά την Μικρασιατική Καταστροφή με αρχηγό της τον Νικόλαο Πλαστήρα.

²³ Παραδείγματος χάριν ο Κονδύλης ανέλαβε την διοίκηση του Γ' Σώματος Στρατού, παρότι απόστρατος, λόγω απουσίας του Στρατηγού Οθωναίου.

²⁴ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΕ, Νεότερος Ελληνισμός από 1913 έως 1941», σελ. 273-275.

²⁵ Βλέπε Μαρκεζίνη Σ. (1973), «Πολιτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος / 1922 – 1924 / Η πορεία προς τη Δημοκρατία».

4.3 Νομοθεσία

Η Κυβέρνηση Πλαστήρα έθεσε σε εφαρμογή τον Νόμο ΔΞΘ' "Περί καταστάσεως πολιορκίας" την 22α Οκτωβρίου²⁶. Η ισχύς του νόμου ήταν για το σύνολο της επικράτειας και συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 1 «...καθ' άπασαν την Πελοπόννησον, την Στερεαν Ελλάδα, την Θεσσαλίαν, τη Ήπειρον, την Θράκην και άπασας τας νήσους...».

Πέρα από την εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου, ανακλήθηκε η ισχύς ορισμένων άρθρων του Συντάγματος του 1911²⁷ ως εξής:

Αριθμός Άρθρου	Ρύθμιση
5	Προθεσμία ανάκρισης και σύλληψη χωρίς τη διαδικασία του αυτοφώρου.
6	Πολιτικά εγκλήματα.
10	Δικαίωμα του συνέρχεσθαι.
11	Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι.
12	Το άσυλο της κατοικίας.
14	Δικαίωμα της ελευθεροτυπίας.
20	Το απόρρητο των επιστολών.
95	Εκδίκαση πολιτικών εγκλημάτων.

²⁶ Βλέπε ΦΕΚ 301/Α/22-10-1923. Εκτενής αναφορά και ανάλυση του Νόμου γίνεται στην περίπτωση του κινήματος του 1935.

²⁷ Για την ανάλυση των διατάξεων του Συντάγματος του 1911 βλέπε περίπτωση κινήματος του 1935.

5. Κίνημα 1ης Μαρτίου 1935

Η 1η Μαρτίου 1935 υπήρξε η ημέρα εκδηλώσεως ενός στρατιωτικού κινήματος από βενιζελικά στελέχη του στρατεύματος με σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης Τσαλδάρη. Στα πλαίσια της αντιμετώπισης της εσωτερικής απειλής του στρατιωτικού πραξικοπήματος, οι Ε.Δ. κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τις δυνάμεις των στασιαστών²⁸. Η συγκεκριμένη περίπτωση αποτελεί ένα πολύ καλό παράδειγμα εφαρμογής της καταστάσεως πολιορκίας, όπως θα αναλυθεί παρακάτω.

5.1 Ιστορικό

Το κίνημα ήταν αποτέλεσμα της σύμπραξης των Ελευθέριου Βενιζέλου και Νικολάου Πλαστήρα. Από τα κύρια αίτια του πραξικοπήματος, ήταν η επιθυμία απόστρατων στελεχών της βενιζελικής παράταξης να επανέλθουν στην ενεργό δράση. Μετά από μια σειρά εκκαθαρίσεων, τα βενιζελικά στελέχη δεν είχαν πλέον τόσο μεγάλη επιρροή στο στράτευμα. Επίσης, η απόπειρα εναντίον της ζωής του Βενιζέλου τον Ιούνιο του 1933 συντέλεσε σημαντικά στην απόφασή του για την πραγματοποίηση του πραξικοπήματος.

Το έναυσμα για την έναρξη του κινήματος έδωσε ο εγχώριος τύπος, δημιουργώντας ένταση μεταξύ βενιζελικών και φιλοκυβερνητικών εφημερίδων.

Το κίνημα εκδηλώθηκε την 1η Μαρτίου με αρχικό σκοπό την κατάληψη του στόλου και ταυτόχρονη εκδήλωση επαναστάσεως σε Μακεδονία, Θράκη, Κρήτη και νησιωτική Ελλάδα. Σε περίπτωση που η κυβέρνηση αποφάσιζε να παραδοθεί άμεσα, οι βενιζελικοί θα προχωρούσαν σε δημιουργία στρατιωτικής κυβέρνησης,

Εάν η κυβέρνηση δεν υπέκυπτε αμέσως στα αιτήματα των επαναστατών, προβλέπονταν η χρήση της Θεσσαλονίκης ως κέντρου επιχειρήσεων και η κάθοδος των βενιζελικών στρατευμάτων προς την Αθήνα με τελικό σκοπό την κατάληψη της εξουσίας. Το παραπάνω είχε ήδη πραγματοποιηθεί από τον Βενιζέλο μία φορά, κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου²⁹. Στην παραπάνω περίπτωση, η κυβέρνηση

²⁸ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΕ, Νεότερος Ελληνισμός από 1913 έως 1941», σελ. 358-365.

²⁹ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΕ, Νεότερος Ελληνισμός από 1913 έως 1941», σελ. 155-200.

των Αθηνών δεν επιθυμούσε τη είσοδο της Ελλάδος στον πόλεμο, ενώ ο Βενιζέλος πίστευε πως ήταν η σωστή λύση. Ξεκίνησε έτσι από το Θεσσαλονίκη το κίνημα της Εθνικής Άμυνας και κατάφερε, με τη βοήθεια βεβαίως και των μεγάλων δυνάμεων³⁰, να αναγκάσει την κυβέρνηση των Αθηνών να παραδοθεί και τον Βασιλέα να αυτοεξοριστεί.

Αμέσως μετά την εκδήλωση του κινήματος, η κυβέρνηση κήρυξε όλη την επικράτεια σε κατάσταση πολιορκίας (όπως θα αναλυθεί παρακάτω) και στις 3 Μαρτίου κήρυξε μερική επιστράτευση για τις περιοχές οι οποίες δεν υπήρχε φόβος να εμπεριέχουν επαναστατικά στοιχεία³¹ (Πελοπόννησος, Στερεά Ελλάδα, Εύβοια, Θεσσαλία, Ιονίων Νήσων και Κυκλάδων). Ακόμη, με τη χρήση της λογοκρισίας του τύπου απαγορεύθηκε η κυκλοφορία φιλοβενιζελικών εφημερίδων. Προληπτικά, οι δυνάμεις του στρατού και της χωροφυλακής προχώρησαν σε συλλήψεις βουλευτών, γερουσιαστών³² και μελών της αντιπολίτευσης στην πόλη των Αθηνών. Στην Βόρεια Ελλάδα, διατάχθηκε από τον Γενικό Διοικητή Μακεδονίας-Θράκης Περ. Ράλλη η σύλληψη φιλελευθέρων πολιτών³³.

Για την καλύτερη φυγή του στόλου επαναστάτησαν δύο μονάδες στην ίδια την Αθήνα, ούτως ώστε να δημιουργηθεί αντιπερισπασμός. Αυτές οι δύο Μονάδες ήταν το Πρότυπο Τάγμα Ευζώνων και η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων. Κυβερνητικά στρατεύματα κινήθηκαν εναντίων των δύο μονάδων και μετά από αψιμαχίες οι κινηματίες παραδόθηκαν.

Το κίνημα δεν κατάφερε να επιβιώσει λόγω κακής οργάνωσης και, κυρίως, λόγω έλλειψης ικανής ηγεσίας, εφόσον ούτε ο Βενιζέλος, ούτε ο Πλαστήρας ανέλαβαν την ηγεσία του κινήματος και τελικά αυτή ανατέθηκε στον διοικητή του Δ' Σώματος Στρατού αντιστράτηγο Δ. Καμμένο. Αφότου πραγματοποιήθηκαν ορισμένες αψιμαχίες, στις οποίες οι επαναστάτες προσπαθούσαν να αποφύγουν τη σύγκρουση με ελιγμούς οπισθοχώρησης, οι κινηματίες παραδόθηκαν.

³⁰ Χαρακτηριστικό περιστατικό υπήρξε ο βομβαρδισμός θέσεων πλησίον των βασιλικών ανακτόρων από γαλλικό πλοίο προκειμένου να αναγκαστεί ο βασιλέας Κωνσταντίνος Α' να παραδοθεί, κατά τη διάρκεια των «Νοεμβριανών».

³¹ Βλέπε Άρθρο 2 του Διατάγματος «Περί κηρύξεως μερικής επιστρατεύσεως της Χώρας», «Καλούμεν [...] εξηλαιδεύθησαν».

³² Η Γερουσία λειτουργούσε ως δεύτερο νομοθετικό σώμα βάσει του Συντάγματος του 1927

³³ Βλέπε «1η Μαρτίου 1935», σελ. 40-49.

5.2 Γενική Αποστολή

Οι Ε.Δ. κλήθηκαν να καταστείλουν τις επαναστατημένες δυνάμεις και να υπερασπιστούν το πολίτευμα. Στο πλαίσιο αυτής της αποστολής, πραγματοποίησαν αψιμαχίες με τους επαναστάτες, καταδίωξαν τις δυνάμεις τους και συνέλαβαν διάφορους κινηματίες. Πέρα όμως της καταστολής του κινήματος, τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων ανέλαβαν και την αστυνόμευση των πόλεων σε συνεργασία με τις δυνάμεις της Χωροφυλακής.

Παράδειγμα αποτελεί η καταστολή του κινήματος στις μονάδες της Αθήνας. Οι κυβερνητικές δυνάμεις, αφού ενεπλάκησαν σε μάχη με τους στασιαστές του τάγματος Ευζώνων, τους ανάγκασαν να παραδοθούν και στη συνέχεια τους συνέλαβαν. Στην περίπτωση της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων, οι κυβερνητικές δυνάμεις καταδίωξαν και συνέλαβαν τους πρωταίτιους, έπειτα από προσπάθειά τους να διαφύγουν.

5.3 Εμπλοκή μέσων και δυνάμεων

Για την επίτευξη της αποστολής τους, οι Ε.Δ. χρησιμοποίησαν το σύνολο των δυνάμεων και των μέσων που είχαν στη διάθεσή τους. Πέρα από τις ήδη διαθέσιμες δυνάμεις τους, κλήθηκαν σε επιστράτευση και πολίτες για να επανδρώσουν τα φιλοκυβερνητικά στρατεύματα.

5.4 Εμπλοκή ξένων δυνάμεων

Ορισμένες ξένες δυνάμεις έλαβαν μέρος στη διαμάχη όχι άμεσα, αποστέλλοντας παραδείγματος χάριν στρατεύματα, αλλά έμμεσα, υποστηρίζοντας με τις ενέργειές τους την κυβέρνηση. Οι ξένες δυνάμεις αυτές ήταν η Γιουγκοσλαβία (με προθυμοποίηση της να προμηθεύσει την Ελλάδα με διωκτικά αεροσκάφη), η Ιταλία (αποτρέποντας τον Νικόλαο Πλαστήρα να μεταβεί μέσω Ιταλικού λιμένα στην Ελλάδα για την ανάληψη της ηγεσίας του κινήματος), η Αγγλία και η Γαλλία (αποστέλλοντας για βοήθεια ένα πλοίο έκαστη). Αξίζει να αναφερθεί ότι οι κινηματίες δεν έλαβαν καμία βοήθεια από οποιονδήποτε εξωτερικό παράγοντα³⁴.

---

³⁴ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΕ, Νεότερος Ελληνισμός από 1913 έως 1941», σελ. 361-362.

5.5 Νομικές Ρυθμίσεις

5.5.1 Εφαρμογή του Νόμου περί καταστάσεως πολιορκίας.

Το τότε ισχύον Σύνταγμα³⁵, προέβλεπε βάσει του άρθρου 97 ότι σε περίπτωση εξωτερικής απειλής ή εμπόλεμης κατάστασης η κυβέρνηση μπορούσε να αναστείλει την ισχύ ορισμένων άρθρων του Συντάγματος, να κηρύξει στρατιωτικό νόμο και να συστήσει ειδικά δικαστήρια³⁶. Όπως φαίνεται, μία κατάσταση εσωτερικής απειλής, όπως είναι αυτή του πραξικοπήματος, δεν δικαιολογούσε την προσφυγή στην κατάσταση πολιορκίας βάσει του Συντάγματος. Παρόλα αυτά, η κυβέρνηση προχώρησε να θέσει σε ισχύ τον νόμο και να κηρύξει κατάσταση πολιορκίας σε όλη την επικράτεια.

Η κήρυξη του νόμου πραγματοποιήθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα του ΦΕΚ 58α/Α/01-03-1935³⁷. Σύμφωνα με την κήρυξη της καταστάσεως πολιορκίας, αναστάλθηκε η ισχύ ορισμένων από τα άρθρα του Συντάγματος και τέθηκαν σε ισχύ, ορισμένα πάλι τον αριθμό, άρθρα του νόμου περί καταστάσεως πολιορκίας.

Τα άρθρα του Συντάγματος η ισχύς των οποίων αναστάλθηκε ήταν τα υπ' αριθμ. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 56, 97 και 100 Σ. . Τα θέματα τα οποία ρύθμιζαν τα παραπάνω άρθρα είχαν ως εξής:

Αριθμός Άρθρου	Ρύθμιση
11	Συλλήψεις με χρήση εντάλματος, ανώτατο όριο χρόνου προφυλακίσεως.
12	Χορήγηση αμνηστίας για τα πολιτικά εγκλήματα.
13	Δικαίωμα του συνέρχεσθαι.
14	Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και διαλύσεις συνεταιρισμών.
15	Το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου και η παραβίαση αυτού.

³⁵ Σύνταγμα της Ελλάδος της 3ης Ιουνίου 1927, ψηφισθέν από τη Δ' Συντακτική Εθνοσυνέλευση.

³⁶ Βλέπε Άρθρο 97 του Συντάγματος του 1927, «[...] διά την περίπτωσην εμπόλεμου καταστάσεως ή γενικής ένεκεν εξωτερικών κινδύνων επιστρατεύσεως [...]».

³⁷ Βλέπε Διάταγμα «Περί θέσεως εις εφαρμογήν των άρθρων 4, 7, 8, 9, και 10 του Νόμου ΔΞΘ' του 1912 «Περί καταστάσεως πολιορκίας» καθ' άπασαν την Επικράτειαν.

16	Δικαίωμα της ελευθεροτυπίας και ρυθμίσεις περιορισμού της κυκλοφορίας εφημερίδων.
18	Το απόρρητο των επιστολών, τηλεγραφημάτων και τηλεφωνικών επικοινωνιών.
56	Δίωξη και σύλληψη βουλευτή χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του Βουλευτικού Σώματος ³⁸ .
97	Σύσταση ειδικών δικαστηρίων και νόμος περί καταστάσεως πολιορκίας.
100	Υπαγωγή ιδιωτών σε δικαστήρια των κλάδων.

Αξίζει να σημειωθεί το εξής οξύμωρο: το άρθρο 97, του οποίου την ισχύ η κυβέρνηση αποφάσισε να αναστείλει, περιελάμβανε τον καθορισμό του νόμου περί καταστάσεως πολιορκίας.

Τα σημαντικότερα σημεία στα οποία αξίζει να σταθούμε από την αναστολή των παραπάνω άρθρων είναι ότι οι κυβέρνηση εξουσιοδοτούσε ακόμη και τη σύλληψη Βουλευτών χωρίς την προηγούμενη έγκριση του Βουλευτικού Σώματος, κάτι το οποίο δεν προβλέπεται από το σημερινό ισχύον Σύνταγμα. Επίσης, το άρθρο 97 του Συντάγματος προέβλεπε την αναστολή των άρθρων 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18 και 100. Παρ' όλα αυτά, βλέπουμε πως η κυβέρνηση ανέστειλε την ισχύ και των άρθρων 56 και 100, πράξη η οποία ήταν πέρα από τις ελευθερίες που της επέτρεπε το Σύνταγμα.

Ο τότε ισχύον νόμος περί καταστάσεως πολιορκίας ήταν ο υπ' αριθμ. 4069 – ΔΞΘ' Νόμος Περί Καταστάσεως Πολιορκίας³⁹. Ομοίως προς την επιλογή συγκεκριμένων άρθρων του Συντάγματος, η κυβέρνηση επέλεξε να μην ενεργοποιήσει το νόμο περί καταστάσεως πολιορκίας στην ολότητά του, αλλά να επιλέξει ορισμένα μόνο άρθρα του νόμου. Το παραπάνω οφείλεται στο γεγονός του ότι ο νόμος ΔΞΘ' είχε δημιουργηθεί βάσει του Συντάγματος του 1911 και σε πολλά σημεία είχε αναντιστοιχίες με το τότε ισχύον Σύνταγμα του 1927.

³⁸ Κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος συλλήφθηκαν από τις κυβερνητικές δυνάμεις βουλευτές και πολιτικοί αρχηγοί της αντιπολιτεύσεως (βλέπε «Πολιτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος – Τόμος 4», σελ. 140-143).

³⁹ Βλέπε Φ.Ε.Κ. 317/Α/08-10-1912.

Τα άρθρα του νόμου τα οποία έθεσαν σε ισχύ ήταν τα άρθρα 4, 7, 8, 9 και 10 του Νόμου ΔΞΘ'. Συγκεκριμένα τα άρθρα αυτά αναφέρονταν στη μεταβίβαση των εξουσιών στη στρατιωτική αρχή, τη λειτουργία των ειδικών στρατοδικείων, τις ελευθερίες που δίδονται στην στρατιωτική αρχή και τέλος, στο αξιόποιο των ατόμων που έδειχναν απείθεια προς τις διαταγές της στρατιωτικής αρχής.

Εικόνα: Δίκη των κινηματιών (Πηγή: www.anemourion.blogspot.gr)

5.5.2 Κήρυξη μερικής επιστράτευσης

Προκειμένου να ενισχυθούν οι Ε.Δ., η κυβέρνηση Τσαλδάρη κήρυξε μερική επιστράτευση στις περιοχές οι οποίες δεν συμμετείχαν στην επανάσταση και δεν υπήρχε φόβος να υποθάλπουν επαναστατικά στοιχεία. Αυτές οι περιοχές ήταν η Πελοπόννησος, η Στερεά Ελλάδα, η Εύβοια, η Θεσσαλία, οι Ιόνιοι Νήσοι και οι Κυκλάδες. Η επιστράτευση κηρύχθηκε σύμφωνα με το διάταγμα «Περί κηρύξεως μερικής επιστρατεύσεως της Χώρας»⁴⁰.

⁴⁰ Βλέπε Φ.Ε.Κ. 60/Α/03-03-1935.

6. Αναταραχές στη Θεσσαλονίκη 1936

Στις 8 και 9 Μαΐου του 1936 έλαβαν χώρα στη Θεσσαλονίκη αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ εργατών και αστυνομικών δυνάμεων. Προκειμένου να υπάρξει επαναφορά της τάξης, ο στρατός κλήθηκε από την τότε κυβέρνηση του Ιωάννη Μεταξά⁴¹ να αναλάβει την εκτέλεση επιχειρήσεων εντός των ορίων της πόλεως.

6.1 Ιστορικό

Τα επεισόδια της Θεσσαλονίκης έλαβαν χώρα στα γενικότερα πλαίσια του αναβρασμού των ελλήνων εργατών εκείνης της περιόδου. Συγκεκριμένα, από τις πρώτες μέρες του Μαΐου είχαν εκδηλωθεί απεργίες των καπνεργατών σε πανελλαδικό επίπεδο. Κύριο αίτημα των απεργών ήταν η επαναδιαπραγμάτευση των ημερομισθίων τα οποία λάμβαναν για την εργασία τους. Οι απεργοί ζητούσαν την αύξηση των ημερομισθίων σε 120-130 δραχμές από τις 75-80 δραχμές τις οποίες πρόσφεραν οι εργοδότες⁴².

Τις πρωινές ώρες της 8ης Μαΐου ένα πλήθος αποτελούμενο από 5.000 με 6.000 καπνεργάτες συγκεντρώθηκε προς διαδήλωση στη Θεσσαλονίκη και κινήθηκε προς τη Γενική Διοίκηση προκειμένου να επιδώσουν εγγράφως τα αιτήματά τους. Οι δυνάμεις της χωροφυλακής έλαβαν διαταγές να μην επιτρέψουν στο πλήθος να προσεγγίσει τη Διοίκηση.

Στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν, οι διαδηλωτές ήρθαν σε σύγκρουση με τη χωροφυλακή η οποία επιτέθηκε στο πλήθος κάνοντας χρήση αντλιών νερού και θωρακισμένων οχημάτων, χωρίς όμως να κάνει χρήση όπλων, τραυματίζοντας παρόλα αυτά μεγάλο αριθμό διαδηλωτών. Με τη γνωστοποίηση των επεισοδίων και σε συμπαράσταση προς τους καπνεργάτες κήρυξαν απεργία οι αυτοκινητιστές, οι τροχιοδρομικοί, οι εργάτες ηλεκτρισμού και οι σιδηροδρομικοί Βορείου Ελλάδος.

⁴¹ Ο Ιωάννης Μεταξάς είχε διοριστεί στη θέση του Πρωθυπουργού από τον Βασιλέα Γεώργιο Β' έπειτα από το θάνατο του Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Δεμερτζή ένα μήνα πριν τα επεισόδια.

⁴² Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΕ, Νεότερος Ελληνισμός από 1913 έως 1941», σελ. 378 – 379

Εικόνα: Αντλία νερού βάλλει εναντίων διαδηλωτών (Πηγή: www.rizospastis.gr)

Προκειμένου να αποτρέψει την πλήρη παράλυση της κοινωνίας και να αποφύγει τις ζημιές από τις παραπάνω απεργίες, η κυβέρνηση Μεταξά προχώρησε στην κήρυξη επιστράτευσης των τροχιοδρομικών, σιδηροδρομικών και των υπαλλήλων ηλεκτροφωτισμού, η οποία θα εφαρμόζονταν με μέριμνα του στρατού. Προκειμένου να αποκατασταθεί η τάξη στην πόλη της Θεσσαλονίκης, το Γ' Σώμα Στρατού έλαβε διαταγή από την κυβέρνηση να συνδράμει τις δυνάμεις της χωροφυλακής.

Την 9η Μαΐου οι απεργίες συνεχίστηκαν και στους απεργούς ήρθαν να προστεθούν και διάφοροι άλλοι κλάδοι όπως οι λιμενεργάτες, οι μυλεργάτες κ.λπ. . Επίσης, τα εμπορικά καταστήματα της πόλεως παρέμειναν κλειστά. Το πρωί της ίδιας ημέρας υπήρξαν εκ νέου γενικευμένες συγκρούσεις μεταξύ χωροφυλακής και διαδηλωτών καθώς οι τελευταίοι ανανέωναν τις προσπάθειές τους να φτάσουν στη Διοίκηση. Οι δυνάμεις της χωροφυλακής απάντησαν με ιδιαίτερη βία εναντίων των διαδηλωτών η οποία περιελάμβανε ακόμη και τη χρήση όπλων με πραγματικές σφαίρες.

Προκειμένου να μην υπάρξουν απώλειες σε ανθρώπινες ζωές, τα ένοπλα τμήματα του Γ' Σώματος Στρατού, τα οποία είχαν αναπτυχθεί παράλληλα με τις δυνάμεις της χωροφυλακής στους δρόμους της πόλης, έλαβαν διαταγή να μπουκν ανάμεσα στις δύο πλευρές και να μην επιτρέψουν στη χωροφυλακή να συγκρούεται ή να βάλλει εναντίων του πλήθους. Με την τροπή που είχαν λάβει τα επεισόδια, η χωροφυλακή διατάχθηκε να παραμείνει εντός των αστυνομικών τμημάτων. Για τη διοίκηση των τμημάτων ορίστηκαν αξιωματικοί του Σώματος. Τα καθήκοντά της τα οποία αφορούσαν την αστυνόμευση μεταβιβάστηκαν στις στρατιωτικές δυνάμεις. Με την απόσυρση της χωροφυλακής και

την ανάληψη της αστυνόμευσης από το Γ' Σώμα Στρατού ο διοικητής του Σώματος εξέδωσε διαταγή με την οποία απαγόρευε οποιαδήποτε συγκέντρωση. Όμως μεγάλο μέρος των στρατιωτικών δυνάμεων αποτελούνταν από ντόπιους θεσσαλονικείς, με αποτέλεσμα να υπάρξει συναδέλφωση μεταξύ του στρατού και των διαδηλωτών.

Τελικά ο Διοικητής του Γ' Σώματος αναγκάστηκε να επιτρέψει την διαδήλωση. Με την εκτόνωση του πλήθους οι εντάσεις κόπασαν, χωρίς να σημειωθούν άλλες συγκρούσεις. Η κυβέρνηση διέταξε μονάδες του στρατού από τη Θεσσαλία να κινηθούν εσπευσμένα προς τη Θεσσαλονίκη προκειμένου να ενισχύσουν το αποδυναμωμένο πλέον Γ' Σώμα στην αστυνόμευση της πόλεως.

6.2 Γενική Αποστολή

Στα πλαίσια της μελέτης της συγκεκριμένης περίπτωσης, διακρίνουμε ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις κλήθηκαν να φέρουν σε πέρας τρεις διαφορετικές αποστολές. Αρχικά, κλήθηκαν να συνδράμουν τις δυνάμεις της χωροφυλακής για την καταστολή των διαδηλώσεων των εργατών.

Σε δεύτερο όμως χρόνο, λόγω της συμπεριφοράς της αστυνομίας, τα ένοπλα τμήματα ανέλαβαν την πλήρη αστυνόμευση της πόλης. Ακόμη, οι στρατός κλήθηκε να εφαρμόσει την επιστράτευση των διαφόρων κλάδων η οποία κηρύχθηκε από την κυβέρνηση σε απάντηση προς τις απεργίες.

6.3 Εμπλοκή Μέσων και Δυνάμεων

Οι στρατιωτικές δυνάμεις οι οποίες ενεπλάκησαν κατά τη διάρκεια αυτών των επεισοδίων ήταν αρχικά τα στρατωνισμένα στην πόλη της Θεσσαλονίκης πεζοπόρα και έφιππα τμήματα του Γ' Σώματος Στρατού. Όταν όμως το ηθικό αυτών κλονίστηκε λόγω της σύστασης τους, κλήθηκαν δυνάμεις από άλλα μέρη της χώρας οι οποίες κατέφθασαν άμεσα προς ενίσχυση του Γ' Σώματος. Αυτές οι δυνάμεις ήταν το Σύνταγμα Λαρίσης και μία Μοίρα του Βασιλικού Ναυτικού⁴³.

---

⁴³Βλέπε Μαρκεζίνη Σ., «Πολιτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος», τόμος 4ος, σελ. 304-307

Εικόνα: Έφιππες δυνάμεις καταστολής (Πηγή: www.rizospastis.gr)

6.4 Νομικές Ρυθμίσεις

Παρατηρούμε ότι για τη συνδρομή της χωροφυλακής δεν υπήρξε κήρυξη από την κυβέρνηση του νόμου περί καταστάσεως πολιορκίας. Για να γίνει καλύτερα κατανοητός ο λόγος για τον οποίον δεν υπήρξε εφαρμογή του νόμου θα πρέπει να γίνει αναφορά στην προηγούμενη περίπτωση του στρατιωτικού κινήματος της 1ης Μαρτίου 1935.

Όπως αναλύθηκε, το Σύνταγμα της 3ης Ιουνίου 1927, το οποίο ίσχυε και στην περίπτωση των ταραχών της Θεσσαλονίκης του 1936, προέβλεπε την περίπτωση περί καταστάσεως πολιορκίας μόνο σε περιόδους εξωτερικών απειλών ή εμπόλεμης κατάστασης⁴⁴. Επομένως, όπως προκύπτει αβίαστα, οι αστικές ταραχές δεν εμπίπτουν σε καμία από τις δύο παραπάνω περιπτώσεις. Αρκούσε λοιπόν από την κυβέρνηση να δώσει μια απλή εντολή στις στρατιωτικές δυνάμεις για να εμπλακούν στην καταστολή των διαδηλώσεων και για να αναλάβουν στη συνέχεια αστυνομικά καθήκοντα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιστράτευση των διαφόρων κλάδων οι οποίοι πραγματοποίησαν απεργιακές κινητοποιήσεις. Η επιστράτευσή τους πραγματοποιήθηκε με το Βασιλικό Διάταγμα «Περί επιστρατεύσεως των σιδηροδρομικών υπαλλήλων Σ.Ε.Κ.⁴⁵ κ.λπ.»⁴⁶, το «Περί επιστρατεύσεως τροchioδρομικών υπαλλήλων και υπαλλήλων ηλεκτροφωτισμού κ.λπ. Θεσσαλονίκης»⁴⁷ καθώς και το «Περί

⁴⁴ Βλέπε Άρθρο 97 του Συντάγματος του 1927, «[...] διά την περίπτωσην εμπολέμου καταστάσεως ή γενικής ένεξεν εξωτερικών κινδύνων επιστρατεύσεως [...]».

⁴⁵ Σ.Ε.Κ. – Σιδηρόδρομοι Ελληνικού Κράτους.

⁴⁶ Βλέπε ΦΕΚ 192/Α/08-05-1936

⁴⁷ Βλέπε ΦΕΚ 192/Α/08-05-1936

επιστρατεύσεως των τροχιοδρομικών υπαλλήλων κ.λπ.»⁴⁸. Για την καλύτερη εφαρμογή των διατάξεων των διαταγμάτων, αυτά έδιναν στη στρατιωτική αρχή το δικαίωμα να εγκαταστήσει φρουραρχεία σε οποιοδήποτε σταθμό εργασίας αυτή έκρινε αναγκαίο⁴⁹.

Η επιστράτευση πραγματοποιήθηκε βάσει των διατάξεων του Νόμου «Περί μέτρων εξασφάλισεως των εις το Κράτος αναγκαιουσών μεταφορών και της δημοσίας τάξεως», ο οποίος είχε ψηφιστεί το 1914⁵⁰.

---

⁴⁸ Βλέπε ΦΕΚ 199/Α/11-05-1936

⁴⁹ Βλέπε άρθρο 4 του Διατάγματος «Φρουραρχεία [...] του Υπουργείου Στρατιωτικών».

⁵⁰ Βλέπε άρθρο 1 του Νόμου 325 «Πάντες οι στρατεύσιμοι [...] ιεραρχικήν αυτών τάξιν».

7. Ολυμπιακοί Αγώνες 2004

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004 είναι μία περίπτωση κατά την οποία οι Ε.Δ. της Ελλάδος κλήθηκαν να συνδράμουν τα Σώματα Ασφαλείας στη διατήρηση της εσωτερικής ασφάλειας. Αξίζει να αναφερθεί ότι η συνδρομή αυτή δεν πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του άρθρου 48 Σ. περί καταστάσεως πολιορκίας, παρότι υπήρξε μεγάλη κινητοποίηση των Ενόπλων Δυνάμεων.

7.1 Ιστορικό

Κατά την 106η Σύνοδο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, η Αθήνα επελέγη ως η πόλη η οποία θα φιλοξενούσε τους Θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Το ιδιαίτερο κύρος της παγκόσμιας αυτής διοργάνωσης και τα συνεχώς αυξανόμενα περιστατικά τρομοκρατίας οδήγησαν την ηγεσία της χώρας να αποφασίσει πως η εμπλοκή των Ε.Δ. ήταν απαραίτητη για τη διασφάλιση της ασφάλειας, τόσο της διοργάνωσης των αγώνων, όσο και της εθνικής ασφάλειας γενικότερα.

Στα πλαίσια της διασφάλισης της εσωτερικής ασφάλειας, οι Ένοπλες Δυνάμεις κλήθηκαν να διατηρήσουν τη γενική ασφάλεια και την τήρηση των νόμων από την απειλή του κινδύνου της τρομοκρατίας. Ο γενικός χαρακτηρισμός των αποστολών περιελάμβανε την προστασία ατόμων και περιουσιών και την τήρηση της έννομης τάξης. Πέραν όμως της εσωτερικής ασφάλειας, οι Ε.Δ. ενίσχυσαν και την αστυνόμευση και επιτήρηση των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων⁵¹.

Με την υπ. αριθμ. Φ.000/161566/Σ.446/5.2.2002 απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Αμύνης «Σύσταση Κλάδου Ολυμπιακών Αγώνων 2004», συστάθηκε ειδικός κλάδος των Ε.Δ. ο οποίος είχε ως αποστολή τη συνδρομή των Σωμάτων Ασφαλείας. Πέραν των εγχώριων δυνάμεων, εμπλοκή είχαν και οι συμμαχικές δυνάμεις του Βορειοατλαντικού συμφώνου.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες, ως διοργάνωση παγκόσμιας εμβέλειας, είναι σημείο συναντήσεως όχι μόνο των άλλων χωρών με τη διοργανώτρια χώρα, αλλά και των άλλων χωρών μεταξύ τους. Αυτό είχε γεννήσει και στο παρελθόν περιστατικά

⁵¹ Βλέπε «Στρατιωτική Επιθεώρηση ΙΑΝ. – ΦΕΒ. 2006 – Ενημέρωση για την εμπλοκή των Ε.Δ. στο έργο της ασφάλειας των Ο.Α. 2004»

αποσταθεροποίησης της εσωτερικής ασφάλειας για τη διοργανώτρια χώρα.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι Θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες του Μονάχου της Δυτικής Γερμανίας του 1972⁵². Κατά τη διάρκεια των Αγώνων, άτομα της Παλαιστινιακής τρομοκρατικής οργάνωσης "Μαύρος Σεπτέμβρης" εισήλθαν στα διαμερίσματα της Ισραηλινής αποστολής υποδυόμενοι ότι ήταν ολυμπιακοί αθλητές και αιχμαλώτισαν τους αθλητές, προπονητές και διαιτητές οι οποίοι βρίσκονταν εκεί. Το επεισόδιο κατέληξε με το θάνατο 11 αθλητών και προπονητών της αποστολής, ενός αστυνομικού και πέντε εκ των τρομοκρατών. Οι υπόλοιποι τρομοκράτες διέφυγαν με αεροσκάφος της Lufthansa.

Επομένως, η απειλή της τρομοκρατίας για τους Αγώνες της Αθήνας ήταν κάτι παραπάνω από φανερό. Θα μπορούσε να εκδηλωθεί είτε από την εγχώρια τρομοκρατία, είτε από οργανώσεις άλλων χωρών.

7.2 Γενική Αποστολή:

Η αποστολή η οποία κλήθηκε να ολοκληρώσει ο Κλάδος Ολυμπιακών Αγώνων/ΓΕΕΘΑ, όπως ορίστηκε από την συστατική του πράξη, ήταν η εξής:

«Η συνδρομή στο έργο της ΕΛ.ΑΣ. για την ασφάλεια των ΟΑ 2004, ο επιχειρησιακός σχεδιασμός των ζητούμενων έργων όπως αυτά απορρέουν από το Νόμο και τη σχεδίαση της Διεύθυνσης Ασφάλειας Ολυμπιακών Αγώνων (ΔΑΟΑ) της ΕΛ.ΑΣ., καθώς και η μέριμνα για την επιχειρησιακή εφαρμογή των σχεδίων ασφαλείας και ενεργειών γενικά».

---

⁵² Βλέπε δημοσίευμα The Guardian - Olympics Massacre: Munich - The real story

7.3 Σχέδιο ΙΦΙΤΟΣ

Εικόνα: Σήμα σχεδίου «ΙΦΙΤΟΣ» (Πηγή: www.army.gr)

Στα πλαίσια της παραπάνω αποστολής, οι Ε.Δ. συνεργάστηκαν με όλους τους φορείς ασφαλείας της χώρας (π.χ. Π.Σ., Λιμενικό Σώμα, Ε.Υ.Π. κ.λπ.), ιδιαίτερα δε σημαντική συνεργασία υπήρξε με τις δυνάμεις της Ελληνικής Αστυνομίας. Για την επίτευξη της αποστολής καταρτίστηκε με λεπτομέρεια από τις Ε.Δ. ένα σχέδιο επιχειρήσεων με την κωδική ονομασία «ΙΦΙΤΟΣ».

Σύμφωνα με το εν λόγω σχέδιο, οι Ε.Δ. θα εκτελούσαν από κοινού μετά των αστυνομικών δυνάμεων καθήκοντα ασφαλείας για τη φύλαξη των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων και τη διαφύλαξη της ασφάλειας των Ολυμπιακών δραστηριοτήτων.

Εκτός από τις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις, άλλες εγκαταστάσεις του εσωτερικού τις οποίες οι Ε.Δ. ανέλαβαν τη φύλαξη αφορούσαν εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας, όπως υποσταθμοί της Δ.Ε.Η., εγκαταστάσεις Ε.Υ.Δ.Α.Π., Ο.Τ.Ε. και Ε.Ρ.Τ. . Ακόμη, ανέλαβαν τη φύλαξη της σιδηροδρομικής γραμμής Αθηνών – Αλεξανδρούπολης σε όλο το μήκος αυτής.

Πέρα από τη φρούρηση των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων και λοιπών εσωτερικών σημείων ενδιαφέροντος, οι Ε.Δ. έδρασαν επικουρικά για τη φύλαξη και την ενίσχυση της αστυνόμευσης των συνόρων. Η παραπάνω βοήθεια αφορούσε τόσο τα χερσαία σύνορα, όσο και τον θαλάσσιο χώρο. Όσον αφορά τις από αέρος απειλές, η Πολεμική Αεροπορία

ανέλαβε τη διασφάλιση των Ολυμπιακών Αγώνων από ασύμμετρες απειλές «Κατηγορίας 1»⁵³ και «Κατηγορίας 2»⁵⁴.

Πέρα από καθήκοντα φύλαξης και αστυνόμευσης, οι Ε.Δ. ανέλαβαν διάφορα άλλα υποστηρικτικά και τεχνικά καθήκοντα. Παραδείγματος χάριν, υπήρξε υποστήριξη του πολιτικού Σχεδίου Αντιμετώπισης ΠΒΧ Απειλών ως προς την πρωτοβάθμια απόκριση για τη διάσωση θυμάτων τα οποία βρίσκονται στη ζώνη στην οποία εκδηλώθηκε μια ΠΒΧ απειλή. Ακόμη, υπήρχαν σε ετοιμότητα ομάδες για την εξουδετέρωση εκρηκτικών μηχανισμών ακόμη και σε υποθαλάσσιο χώρο. Επίσης, διατηρήθηκαν ομάδες εφεδρείας και υψηλή ετοιμότητα για τη συνδρομή σε φυσικές, τεχνολογικές και λοιπές καταστροφές, σε συνεργασία με την Πολιτική Προστασία και βάσει των διαδικασιών της Προστασίας αυτής. Υποστηρικτικά, επέτρεψαν στην Οργανωτική Επιτροπή να κάνει χρήση διαφόρων εγκαταστάσεων, όπως για παράδειγμα στρατιωτικά αεροδρόμια, αθλητικές εγκαταστάσεις, Παραγωγικές Σχολές κ.λπ.

Στον τομέα των πληροφοριών υπήρξε επίσης συνεργασία μεταξύ των Ε.Δ. και των Σωμάτων Ασφαλείας. Συγκεκριμένα, οι Ε.Δ. διέθεταν επεξεργασμένες πληροφορίες προς την Ελληνική Αστυνομία χρησιμοποιώντας το ήδη υπάρχον δίκτυο στρατιωτικών πληροφοριών. Τέλος, υπήρξε παροχή ασθενοφόρων και γενικότερης υγειονομικής υποστήριξης.

Στα πλαίσια του σχεδίου ΙΦΙΤΟΣ όμως δεν δραστηριοποιήθηκαν μόνο οι Ε.Δ. δυνάμεις της Ελλάδος, αλλά και οι Ε.Δ. άλλων χωρών καθώς και ορισμένοι μηχανισμοί της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας. Συγκεκριμένα, υπήρξε μεταφορά πληροφοριών από χώρες οι οποίες είχαν στο παρελθόν διοργανώσει παρόμοιες παγκόσμιες διοργανώσεις, όπως η Ιταλία, η Γαλλία, η Αυστραλία και οι Η.Π.Α. . Ακόμη, συμμετείχαν η Νατοϊκή Ναυτική Δύναμη Ανατολικής Μεσογείου, εκτελώντας αστυνομικά καθήκοντα για τον αντίστοιχο τομέα ευθύνης καθώς και ειδικό Νατοϊκό Πολυεθνικό Τμήμα ΠΒΧ Άμυνας⁵⁵.

---

⁵³ Αφορούν πτήσεις και ύποπτες ενέργειες μη εξουσιοδοτημένων αεροσκαφών και ελικοπτέρων.

⁵⁴ Αφορούν πτήσεις αιωροπτεριστών, ανεμόπτερων και τηλεκατευθυνόμενων μηχανισμών (π.χ. drones).

⁵⁵ Βλέπε "NATO, Greece and the 2004 Summer Olympics – Master Thesis"

7.4 Εμπλοκή Μέσων και Δυνάμεων

Είδη μέσων:

Ελληνική Συμμετοχή	
Χερσαία Μέσα	
Είδος	Χρήση
Οχήματα Γενικής Χρήσης	Γενικά καθήκοντα
Ασθενοφόρα	Υγειονομική Υποστήριξη
Πλωτά Μέσα	
Φρεγάτες	Αστυνόμευση – Ασφάλεια
Κανονιοφόρα	Αστυνόμευση – Ασφάλεια
Ναρκοθηρευτικό	Αστυνόμευση – Ασφάλεια
Ταχύπλοα Σκάφη	Αστυνόμευση – Ασφάλεια
Εναέρια Μέσα	
Ελικόπτερα Αεροναυτικής Συνεργασίας	Αστυνόμευση συνόρων
Μαχητικά Αεροσκάφη	Αντιμετώπιση εναέριων απειλών
Εκπαιδευτικά Αεροσκάφη	Επιτήρηση
Ελικόπτερα τύπου COMBAT S.A.R.	Έρευνα και διάσωση
Λοιπά Μέσα	
Αντιαεροπορικές πυροβολαρχίες (S -300, Patriot, CROTALE, HAWK, ΒΕΛΟΣ)	Αντιμετώπιση εναέριων απειλών
Συμμετοχή NATO	
Αεροσκάφη AWACS ⁵⁶	Αστυνόμευση συνόρων

⁵⁶ Airborne Warning and Control System

Είδη Δυνάμεων:

Ελληνική Συμμετοχή	
Είδος	Χρήση
Στρατιωτική Διακλαδική Δύναμη Ασφαλείας	Αστυνόμευση – Ασφάλεια
Διακλαδική Μονάδα Υγειονομικού – ΠΒΧ Άμυνας	Αντιμετώπιση ΠΒΧ απειλών
Τάγματα Προκαλύψεως και Πεζικού	Αστυνόμευση συνόρων
Βατραχάνθρωποι και Αυτοδύτες	Αντιμετώπιση εκρηκτικών μηχανισμών
Μονάδα ΤΕΝΕ	Αντιμετώπιση εκρηκτικών μηχανισμών
Σκύλοι Ανίχνευσης Εκρηκτικών	Αντιμετώπιση εκρηκτικών μηχανισμών
Πυροτεχνουργοί	Αντιμετώπιση εκρηκτικών μηχανισμών
Συμμετοχή NATO	
Ειδικό Νατοϊκό Πολυεθνικό Τμήμα ΠΒΧ Άμυνας	Αντιμετώπιση ΠΒΧ απειλών

Εικόνα: Αεροσκάφος τύπου AWACS (Πηγή: www.nato.int)

7.5 Νομικές Ρυθμίσεις

Η εκτέλεση όλων των παραπάνω αποστολών και η χρήση των ανωτέρω μέσων, απαίτησαν τη δημιουργία νομοθεσίας ούτως ώστε να ρυθμιστεί νομικά η συμμετοχή των Ενόπλων Δυνάμεων στην όλη διαδικασία. Αξίζει να σημειωθεί ότι η νομοθεσία στόχευε αποκλειστικά και μόνο στη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Ορισμένα από τα νομοθετήματα τα οποία ψηφίστηκαν για να καταστήσουν δυνατή την εμπλοκή των Ε.Δ. ήταν τα εξής:

Νόμος 2833/2000

«Θέματα προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 και άλλες διατάξεις»

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 4 υποπαράγραφος α, επιτρεπόταν η απασχόληση στελεχών και οπλιτών των Ε.Δ. στην ασφάλεια των Ε.Δ. Επίσης, σύμφωνα με την παράγραφο 5 υποπαράγραφο β του ίδιου άρθρου προβλεπόταν η έκδοση προεδρικού διατάγματος η οποία θα καθόριζε τα καθήκοντα τα οποία θα αναλάμβαναν οι Ε.Δ.

Νόμος 3257/2004

«Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού των Ενόπλων Δυνάμεων και άλλες διατάξεις»

Άρθρα του νόμου διευκρίνισαν τις διατάξεις του Νόμου 2833/2000. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 12 του νόμου φαίνεται πως προβλεπόταν η διάθεση μαθητών Α.Σ.Ε.Ι. και Α.Σ.Σ.Υ. . Η απόσπαση οποιασδήποτε κατηγορίας προσωπικού δεν επιτρεπόταν να υπερβαίνει τους οκτώ μήνες. Το παραπάνω έθετε περιορισμούς στη διάθεση του προσωπικού αποκλειστικά για το χρόνο διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων.

Με το παραπάνω άρθρο ρυθμιζονταν επίσης και θέματα στρατολογίας των διατιθέμενων δυνάμεων καθώς και θέματα πειθαρχίας.

Υφυπουργική Απόφαση

«Σύσταση Κλάδου Ολυμπιακών Αγώνων 2004»

Η συγκεκριμένη Απόφαση του Υφυπουργού Άμυνας με την οποία συστάθηκε ο ειδικός Κλάδος Ολυμπιακών Αγώνων 2004 μας είναι γνωστή λόγω της αναφοράς της στο Άρθρο 12 του Νόμου 3257/2004.

8. Λοιπές Περιπτώσεις

Για την εγκυκλοπαιδική πληρότητα της εργασίας, αξίζει να αναφερθούν διάφορες περιπτώσεις οι οποίες ανήκουν στον 19ο αιώνα και δεν έχουν τόσο μεγάλη συνάφεια με την σημερινή μορφή της εσωτερικής ασφάλειας, όμως παρόλα αυτά αποτελούν παραδείγματα συνδρομής των Ενόπλων Δυνάμεων. Τέτοιες περιπτώσεις είναι συνήθως περιπτώσεις κινημάτων τα οποία εκδηλώθηκαν εναντίων της κεντρικής κυβέρνησης.

8.1 Εξεγέρσεις κατά της Βαυαροκρατίας

Με την εγκαθίδρυση της βασιλείας από τις Μεγάλες Δυνάμεις υπήρξαν διάφορες προστριβές μεταξύ του Όθωνα (πρώτος βασιλιάς από) και των τοπικών αρχών οι οποίες μπορεί να υπήρχαν ακόμη και πριν την απελευθέρωση της Ελλάδος. Για την καταστολή των διαφόρων κινημάτων κλήθηκαν τόσο η συνδρομή των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, όσο και η συνδρομή βαυαρικών στρατιωτικών τμημάτων, τα οποία συνόδευσαν τον Βασιλέα Όθωνα και είχαν ως αποστολή να διασφαλίσουν την κυριαρχία του απέναντι σε κάθε είδους πρόκληση⁵⁷. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν:

Η εξέγερση της Μάνης του 1834

Η εξέγερση της Μεσσηνίας του 1834

Η εξέγερση της Ακαρνανίας του 1836

8.2 Κίνημα κατά της κυβέρνησης Κουντουριώτη του 1848

Η Κυβέρνηση του Γεώργιου Κουντουριώτη σχηματίστηκε κατόπιν εντολής του Όθωνος στις 8 Μαρτίου 1848 και θητεία της διήρκησε μέχρι την 25η Ιουνίου, οπότε και ο Βασιλέας διέταξε τον ανασχηματισμό της. Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του Κουντουριώτη, υπήρξε έξαρση των ένοπλων κινημάτων, την καταστολή των οποίων κλήθηκαν να αναλάβουν οι Ένοπλες Δυνάμεις.⁵⁸

⁵⁷ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΓ, Νεότερος Ελληνισμός από 1833 έως 1881», σελ. 49-50, 53-55, 63-64.

⁵⁸ Βλέπε «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΓ, Νεότερος Ελληνισμός από 1833 έως 1881», σελ. 135-137.

9. Θεωρητική Περίπτωση

Αντλώντας πληροφορίες από την μελέτη των προηγούμενων περιπτώσεων είναι δυνατόν να εξαχθούν συμπεράσματα και να καθοριστούν οι τρόποι με τους οποίους μπορεί η εκάστοτε κυβέρνηση να μεταχειριστεί τη νομοθεσία ούτως ώστε να είναι νόμιμη η εμπλοκή των Ενόπλων Δυνάμεων σε μία περίπτωση απειλής της εσωτερικής ασφάλειας. Η ανάλυση επικεντρώνεται κυρίως στον άξονα της νομοθεσίας, καθότι έχει ήδη γίνει εκτενής ανάλυση των χρησιμοποιούμενων μέσων στο προηγούμενο μέρος της εργασίας. Η ανάλυση γίνεται ανά είδος απειλής.

9.1 Τρομοκρατία

Η τρομοκρατία είναι μία από τις πλέον σημαντικές απειλές εντός του σύγχρονου γεωπολιτικού συστήματος. Την αντιμετώπισή της έχει αναλάβει για την περίπτωση της Ελλάδος η Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα (Ε.Κ.Α.Μ.) της Ελληνικής Αστυνομίας. Η αντιμετώπισή της με τη συνδρομή των Ενόπλων Δυνάμεων παρουσιάζει εκ πρώτης όψης δυσκολία καθότι, σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο, η συνδρομή αυτή περιορίζεται σε ένα σχετικά μικρό χρονικό διάστημα. Η περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 αποτελεί μία σύγχρονη περίπτωση η οποία δείχνει ότι ένα μακροχρόνιο, όπως αυτό της τρομοκρατίας, πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί και με τη συνδρομή των Ενόπλων Δυνάμεων.

Από το παραπάνω παράδειγμα, προβάλλεται η επιλογή του να συσταθεί μία Διεύθυνση η οποία να υπάγεται απευθείας στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Αμύνης και να έχει συγκεκριμένη αποστολή η οποία να εξειδικεύεται στην αντιμετώπιση τρομοκρατικών απειλών και μόνο. Προκειμένου να υπάρχει μία σχετική ευελιξία ως προς τη στελέχωση της διεύθυνσης, πέρα από το μόνιμο προσωπικό το οποίο απαιτείται για τις ανάγκες διαχείρισης και διοίκησης της διεύθυνσης, το υπόλοιπο προσωπικό θα μπορούσε να τοποθετείται σε αυτήν βάσει απόσπασης.

Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ότι τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων τα οποία θα απασχοληθούν στο επιχειρησιακό σκέλος της Διεύθυνσης δεν θα είναι μόνιμα σε αυτήν, επομένως δεν θα υπάρξει η δημιουργία μιας δυνάμεως Στρατιωτικής Αστυνομίας για την αστυνόμευση των πολιτών, κάτι το οποίο είναι κοινωνικά αθέμιτο και

παράνομο βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας⁵⁹. Πέραν τούτου, δίνεται στη Διεύθυνση αυτή η δυνατότητα να χρησιμοποιήσει ένα πλήθος στελεχών, ειδικεύσεων και μέσων ανάλογα με τη φύση της τρομοκρατίας και να προλαβαίνει το πώς αυτή εξελίσσεται.

Μία ακόμη μέθοδος θα ήταν η απόσπαση των απαιτούμενων ειδικεύσεων απευθείας στα αστυνομικά τμήματα και τις διευθύνσεις που απαιτούν την υποστήριξη. Αυτή η μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί κυρίως σε περιπτώσεις όπου δεν είναι τόσο απαραίτητη η αριθμητική υπεροχή των αστυνομικών δυνάμεων, αλλά τα μέσα τους δεν επαρκούν να καταπολεμήσουν της απειλή.

9.2 Οργανωμένο έγκλημα

Εξ ορισμού, η πάταξη του εγκλήματος, ακόμη και του οργανωμένου και βαριά εξοπλισμένου εγκλήματος, δεν εμπίπτει υπό καμία προϋπόθεση στη δικαιοδοσία των Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά για την περίπτωση της Ελλάδος ανήκει στη δικαιοδοσία της Ομάδος Πρόληψης και Καταστολής Εγκλήματος. Επομένως, βάσει του παρόντος νομικού πλαισίου, δεν μπορεί να υπάρξει στρατιωτικό τμήμα ή δύναμη στα οποία να ανατεθεί άμεσα η αποστολή της αντιμετώπισης του εγκλήματος. Αυτό το οποίο μπορεί να πραγματοποιηθεί, είναι η θέσπιση οργανικών θέσεων απευθείας στα αστυνομικά τμήματα και τις αστυνομικές διευθύνσεις οι οποίες θέσεις να καλύπτονται από στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων.

Η λειτουργία είναι παρόμοια με αυτή που αναφέραμε στην περίπτωση της τρομοκρατίας, μέσω δηλαδή απόσπασης. Όμως θα πρέπει να τονιστεί ότι η επαρκή εκπαίδευση, ο εξοπλισμός με τα απαιτούμενα μέσα και η κατάλληλη στελέχωση της Ελληνικής Αστυνομίας θα καθιστούσε αχρείαστη τη συνδρομή των Ενόπλων Δυνάμεων

9.3 Στάσεις και αποσχιστικά κινήματα

Οι στάσεις του στρατεύματος και τα αποσχιστικά και αυτονομιστικά κινήματα αποτελούν ξεκάθαρες περιπτώσεις στις οποίες μπορεί να εφαρμοστεί ο νόμος περί καταστάσεως πολιορκίας. Η κατάργηση άρθρων του Συντάγματος θα πρέπει να γίνεται κατ' αντιστοιχία με τις ελευθερίες που θα δοθούν στις Ένοπλες Δυνάμεις. Στην περίπτωση του Κινήματος του 1935 υπάρχει η κατάργηση άρθρων του Συντάγματος

⁵⁹ Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 17 του Π.Δ. 84/2009: «[...] 4. Η επαγρύπνηση για την κατοχύρωση και διατήρηση της Δημόσιας και κρατικής ασφάλειας καθώς της τήρησης των νόμων και Αστυνομικών διατάξεων ανήκει στις Αστυνομικές και Λιμενικές Αρχές [...]».

πέρα από αυτά τα οποία επιτρέπει το αντίστοιχο άρθρο του Συντάγματος περί καταστάσεως πολιορκίας. Κάτι τέτοιο είναι παράνομο και δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιείται ως μέσο. Θα πρέπει πάντοτε να ακολουθείται η νόμιμη οδός η οποία μπορεί να δώσει λύση σε κάθε πρόβλημα το οποίο προκύπτει, πλην όμως μπορεί να είναι αρκετά χρονοβόρα. Τέτοια είναι και αυτή η περίπτωση, όπου η κυβέρνηση Τσαλδάρη θα μπορούσε να ακολουθήσει τη Συνταγματική διαδικασία της δίωξης των στασιαστών Βουλευτών μέσω του Σώματος της Βουλής προκειμένου να τους συλλάβουν. Αντιθέτως, επέλεξαν να παρανομήσουν και να καταργήσουν το άρθρο 56 του Συντάγματος.

9.4 Βίαιες διαδηλώσεις

Η περίπτωση των επεισοδίων της Θεσσαλονίκης του 1936 αποτελεί ένα παράδειγμα συνδρομής των Ενόπλων Δυνάμεων για την καταστολή διαδηλώσεων. Σύμφωνα με τα τότε ισχύοντα νομικά δεδομένα, κάτι τέτοιο ήταν απολύτως θεμιτό και νόμιμο. Όμως, σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο και βάσει του Προεδρικού Διατάγματος 84/2009, σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται οι ένοπλες δυνάμεις για την καταστολή διαδηλώσεων⁶⁰. Επομένως δεν υπάρχει κανένας νόμιμος τρόπος για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο.

---

⁶⁰ Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 17 του Π.Δ. 84/2009: «[...] Τα Στρατιωτικά Τμήματα πρέπει να: [...] μη χρησιμοποιούνται σε καμία περίπτωση για αστυνόμευση και απώθηση διαδηλωτών [...]».

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Νομοθεσία

Σύνταγμα της Ελλάδος, (1927), Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Σύνταγμα της Ελλάδος, (1911), Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Νόμος ΤΟΔ΄ «Περί καταδίωξεως της ληστείας», ΦΕΚ 5/Α/01-03-1871, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Νόμος ΔΞΘ΄, «Νόμος περί καταστάσεως πολιορκίας», ΦΕΚ 317/Α/6-10-1912, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Νόμος 325 «Περί μέτρων εξασφαλίσεως των εις το Κράτος αναγκαιουσών μεταφορών και της δημοσίας τάξεως», ΦΕΚ 307/Α/27-10-1914, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Νόμος 2833/2000, «Θέματα προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 150/Α/30-07-2000, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Νόμος 3257/2004, «Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού των Ενόπλων Δυνάμεων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 143/Α/29-07-2004, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Βασιλικό Διάταγμα «Περί σχηματισμού της Χωροφυλακής», ΦΕΚ 21/03-06-1833, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Βασιλικό Διάταγμα «Περί επιστρατεύσεως τροχιοδρομικών υπαλλήλων και υπαλλήλων ηλεκτροφωτισμού κ.λπ. Θεσσαλονίκης», ΦΕΚ 192/Α/08-05-1936, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Βασιλικό Διάταγμα «Περί επιστρατεύσεως των Σιδηροδρομικών υπαλλήλων Σ.Ε.Κ. κ.λπ.», ΦΕΚ 192/Α/08-05-1936, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Βασιλικό Διάταγμα «Περί επιστρατεύσεως των τροχιοδρομικών υπαλλήλων κ.λπ.», ΦΕΚ 199/Α/11-05-1936, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Προεδρικό Διάταγμα «Περί θέσεως εις εφαρμογήν των άρθρων 4, 7, 8, 9 και 10 του Νόμου ΔΞΘ΄ 1912 «περί καταστάσεως πολιορκίας» καθ’ άπασαν την Επικράτειαν», ΦΕΚ 58α/Α/01-03-1935, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Προεδρικό Διάταγμα «Περί κηρύξεως μερικής επιστρατεύσεως της Χώρας», ΦΕΚ 60/Α/03-03-1935, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Αποφάσεις της Επανάστασεως, «Περί θέσεως εις εφαρμογήν καθ’ άπασαν την Πελοπόννησον, την Στερεάν Ελλάδα, την Θεσσαλίαν, την Ήπειρον, την Θράκην και άπάσας τας νήσους του ΔΞΘ΄ νόμου «περί καταστάσεως πολιορκίας», ΦΕΚ 301/Α/22-10-1923, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο

Συλλογικές Εκδόσεις

«Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΓ, Νεότερος Ελληνισμός από 1833 έως 1881», 1977, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών

«Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΔ, Νεότερος Ελληνισμός από 1881 έως 1913», 1978, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών

«Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΙΕ, Νεότερος Ελληνισμός από 1913 έως 1941», 1978, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών

Λοιπή

Βουρνάς Τ. (-), «Η σφαγή στο Δήλεσι, Αγγλοκρατία και ληστοκρατία», Αθήνα: Εκδόσεις Φυτράκη

Κορδάτος Γ. (1958) «Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδος», Τόμος ΧΙΙ, Αθήνα: Εκδόσεις 20ος Αιώνας

Κορδάτος Γ. (1958) «Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδος», Τόμος ΧΙΙΙ, Αθήνα: Εκδόσεις 20ος Αιώνας

Μαρκεζίνη Σ. (1966) «Πολιτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος», τόμος 2ος, Αθήνα: Εκδόσεις Πάπυρος

Μαρκεζίνη Σ. (1966) «Πολιτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος», τόμος 4ος, σελ. 304-307, Αθήνα: Εκδόσεις Πάπυρος

Μαρκεζίνη Σ. (1973), «Πολιτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος / 1922 – 1924 / Η πορεία προς τη Δημοκρατία», Αθήνα: Πάπυρος Γραφικάί Τέχναι Α.Ε.

Μαρκεζίνη Σ. (1978), «Πολιτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος», Τόμος 4ος, Αθήνα: Πάπυρος Γραφικάί Τέχναι Α.Ε.

Καλλιγιάς Κ.Π. (1974), «1η Μαρτίου 1935», Αθήνα: Εκδόσεις Φυτράκη

Παπαρηγόπουλος Κ. et all (1994) , Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος 10ος, Αθήνα: Εκδόσεις Αλέξανδρος

Κλάδος Ολυμπιακών Αγώνων (2006) «Στρατιωτική Επιθεώρηση ΙΑΝ. – ΦΕΒ. 2006 – Ενημέρωση για την εμπλοκή των Ε.Δ. στο έργο της ασφάλειας των Ο.Α. 2004», σελ. 66 – 73, URL: http://www.army.gr/files/File/epitheorisi/200601_%CE%95%CE%9D%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%A1%CE%A9%CE%A3%CE%97%20%CE%93%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%97%CE%9D%20%CE%95%CE%9C%CE%A0%CE%9B%CE%9F%CE%9A%CE%97%20%CE%A4%CE%A9%CE%9D%20%CE%95%CE%94%20%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A3%20%CE%9F%CE%9B%CE%A5%CE%9C%CE%A0%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%CE%A3%20%CE%91%CE%93%CE%A9%CE%9D%CE%95%CE%A3%202004.pdf , Τελευταία Πρόσβαση: 8-11-2017

Μηχανή του χρόνου (2008), «Η σφαγή στο Δήλεσι», Σεζόν 4η/Επεισόδιο 34ο, URL: https://www.youtube.com/watch?v=Ck_q1gXkrQQY&t=912s, Τελευταία Πρόσβαση: 18/11/2017

Βουλή των Ελλήνων (2008) , «Συνταγματική ιστορία» URL: <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToPolitevma/Syntagmatiki-Istoria/>, Τελευταία Πρόσβαση: 26/11/2017

Παχή Ο. (2012), Το Φαινόμενο της Ληστείας στην Ελλάδα (1833-1933), URL: http://www.anistor.gr/greek/grback/ist2012_36_Anistoriton.pdf, Τελευταία Πρόσβαση: 18/11/2017

Κουσουλίνης Π. (2016) «Η Χωροφυλακή, η Εθνοφυλακή και η Εθνοφρουρά στην Μετακατοχική Ελλάδα, 1944 – 1949 – Διδακτορική Διατριβή», Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κύργος Ζ. (2017) «Εξέταση απαιτήσεως συνδρομής των Ε.Δ. στην εσωτερική ασφάλεια της χώρας - Νομική Προσέγγιση – Ερευνητική Εργασία», Θεσσαλονίκη: Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών

Ξενόγλωσση

Brianas J.J. (2004), "NATO, Greece and the 2004 Summer Olympics – Master Thesis" , Monterey, California: Naval Postgraduate School

The Independent (2006), Olympics Massacre: Munich - The real story, Url: <https://web.archive.org/web/20120316084844/http://www.independent.co.uk/news/world/europe/olympics-massacre-munich--the-real-story-524011.html> Τελευταία Πρόσβαση: 16/11/2017